

Лекції 1-2

ВИНИКНЕННЯ СОЦІОЛІНГВІСТИКИ

Соціолінгвістика – у межах лінгвістики через взаємодію із суміжними галузями

Дослідники: наявних теорій мови та методів її вивчення недостатньо
> низка дисциплін:

- етнолінгвістика (мова й етнос);
- психолінгвістика (мова та психіка);
- лінгвокультурологія.

Соціолінгвістика – на стику мовознавства й соціології.

Міждисциплінарний статус наук – основна особливість гуманітаристики 2 пол. XX-першої чверті XXI століть

І ця міждисциплінарність буде тільки розширюватися.

Т. «соціолінгвістика» - американський соціолог Герман Каррі (1952)

Соціолінгвістика існує приблизно з того моменту, коли дослідники зіштовхнулися з постулатами лінгвістики та реальністю.

Один із таких постулатів: структурно всі мови рівні, а всі мовці, що говорять певною мовою, однаково нею володіють.

АЛЕ насправді все складніше.

Бо ні статус тієї чи тієї мови, ні рівень володіння навіть рідною мовою, ні ставлення мовців до знаних ними мов не є однаковими.

Саме це й зумовило інтерес до питань мови та суспільства.

Ще одна причина появи соціолінгвістики – відповідь на суспільну потребу (соціальне замовлення).

Чому початок інтенсивних соціолінгвістичних досліджень у Європі та США – середина XX століття?

Друга світова війна > деколонізація > поява нових країн > питання: яку мову зробити державною? Як примирити різні етнічні та племенні мови? + питання стандартизації мови.

Тобто – суто прикладні соціологічні питання.

Отже, лінгвістика + соціологія = соціолінгвістика (наука про соціальну зумовленість мови)

Хоч термін «соціолінгвістика» був уведений у 1952 році, але ця наука зародилася раніше, ніж у ХХ столітті.

Близько до проблем соціолінгвістики – проблеми інтерлінгвістики. Відмінність: соціолінгвістика вивчає мову (мови) та їх взаємодію із суспільством, а інтерлінгвістика вивчає вже створені штучні мови та пропонує нові («соль-ре-соль», воляпюк, есперанто...)

1963 – США – Комітет із соціолінгвістики, регулярно збираються, видають збірники статей, монографії, проводять дослідження.

Бум соціолінгвістичних студій у Європі та США – 70-ті роки, теза про соціолінгвістику як про Всесвіт, що постійно розширюється.

Це – ще одна ілюстрація певної моди в гуманітаристиці.

Але досить скоро – висновок: соціолінгвістика не здатна відповісти абсолютно на всі питання. Це хороша практична дисципліна.

Різні визначення соціолінгвістики – різні акценти:

- 1) соціолінгвістика – сфера взаємопроникнення соціології та лінгвістики, що охоплює все багатоманіття впливу соціальних чинників на мову та мовних чинників на суспільство (Олена Шангаєва);
- 2) соціолінгвістика – галузь знань, що вивчає структуру мови та мовні зміни на основі даних, отриманих у ході досліджень повсякденного вживання мови (Вільям Лабов – один із засновників соціолінгвістики);
- 3) соціолінгвістика – це вивчення мови в її відношенні до суспільства (Річард Хадсон). Це більш соціологічний аспект. Соціологія мови – вивчення суспільства у його відношенні до мови;
- 4) соціолінгвістика досліджує систематичний характер взаємозв'язку між мовними та суспільними структурами і встановлює причинно-наслідкові зв'язки (Вільям Брайт);
- 5) соціолінгвістика вивчає ознаки мовних варіантів, їх функції та самих мовців, при цьому враховується взаємодія цих хараткетистик, їх зміна та вплив одне на одного в межах мовної спільноти (Джошуа Рішман).

Дві ділянки соціолінгвістики:

МІКРОСОЦІОЛІНГВІСТИКА (індивідуальне мовлення в соціальному контексті):

- шляхи досягнення очікуваного результату в мовленнєвій взаємодії (якими засобами в різних культурах привертається увага слухачів; НЛП; як у тій чи тій культурі або спільноті починати й закінчувати розмову);
- набуття та зміна комунікативних навичок (як діти засвоюють навички спілкування)
- вивчення ставлення до мови (рідну мову можуть любити, а можуть і соромитися її; престиж мови тощо);
- правила вибору мов та мовних варіантів у різних ситуаціях спілкування (слюди - мода на стиль спілкування: чоловік та дружина – на Ви; батьків – на Ви).

МАКРОСОЦІОЛІНГВІСТИКА

Мовні дослідження:

- мовна ситуація в групах, країнах;
- м.ситуація у двомовних колективах;
- мовні контакти;
- мовні конфлікти та те, що під ними маскується (заговорювання інших ситуацій);
- м.зміни, спричинені суспільними змінами.